

Pokus: Při valení po nakloněné rovině se tělesa se stejnou hmotností, ale rozdílným tvarem, pohybují jinak.

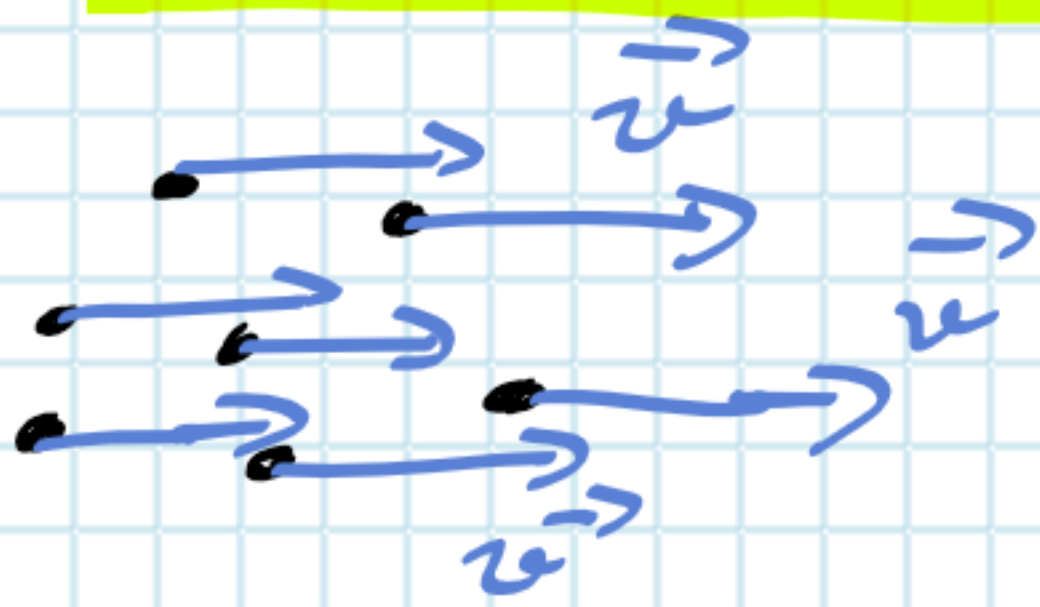
⇒ Některá tělesa lze roztáčet snáze, některá hůře, i když mají stejnou hmotnost.

Posuvný pohyb: Velikost, která říká, jak těžké je těleso rozpohybovat, je **hmotnost**.

Obtáčivý pohyb: Jak popsat obtížnost roztáčení tělesa?
Chce to novou veličinu.

Kinetická energie tuhého t.

při posuvném pohybu:

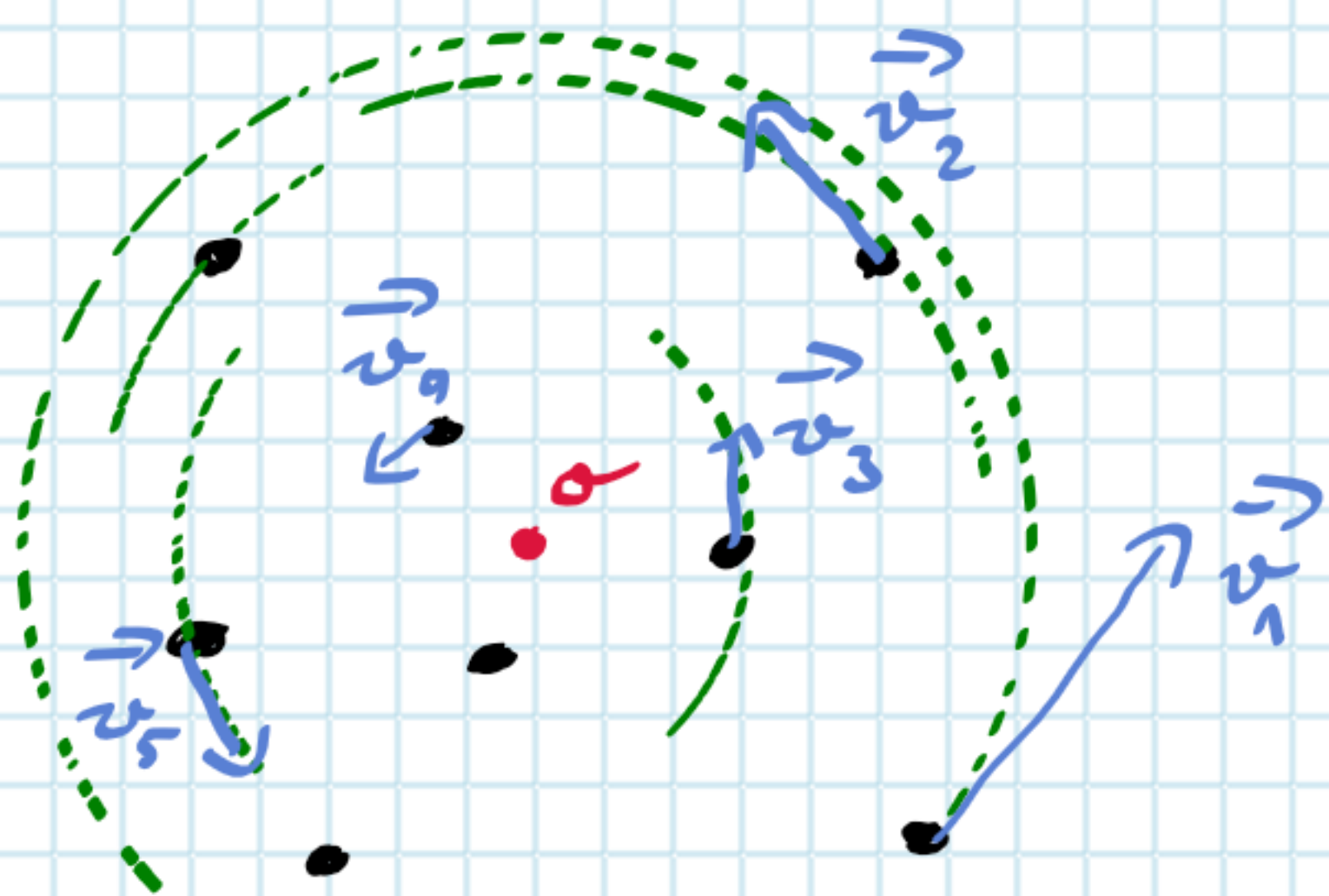

všechny body tělesa se pohybují stejnou rychlostí $\vec{v} \Rightarrow$

m... celková hmotnost tělesa

$$E_k = \frac{1}{2} m v^2$$

při obtočivém pohybu

každý bod tělesa se pohybuje svojí rychlostí $\vec{v}$, která závisí na tom, jak daleko se nachází od osy otáčení σ

Ohřem každý hmotný bod se pohybuje se stejnou úhlovou rychlostí ω !

Celková kinetická energie:

$$E_k = \frac{1}{2} m_1 v_1^2 + \frac{1}{2} m_2 v_2^2 + \frac{1}{2} m_3 v_3^2 + \dots$$
$$= \frac{1}{2} m_1 (\omega r_1)^2 + \frac{1}{2} m_2 (\omega r_2)^2 + \frac{1}{2} m_3 (\omega r_3)^2 + \dots$$

$m_1 \dots$ hmotnost 1. hmotného bodu

$r_1 \dots$ jeho vzdálenost od osy otáčení

ω mají všechny hmotné body stejné!

☞ $v_1 = \omega r_1$

ze vztahu pro E_k můžeme vytknout ω^2 :

$$E_k = \frac{1}{2} \omega^2 (m_1 r_1^2 + m_2 r_2^2 + m_3 r_3^2 + m_4 r_4^2 + \dots)$$

☞ nová veličina, nazývá se
moment setrvačnosti vzhledem
k ose otáčení.

Moment setrvačnosti:

značka J

jednotka: $\text{kg} \cdot \text{m}^2$

- hraje při otáčivém pohybu stejnou roli jako hmotnost při posuvném poh.

$$J = m_1 r_1^2 + m_2 r_2^2 + m_3 r_3^2 + m_4 r_4^2 + \dots$$

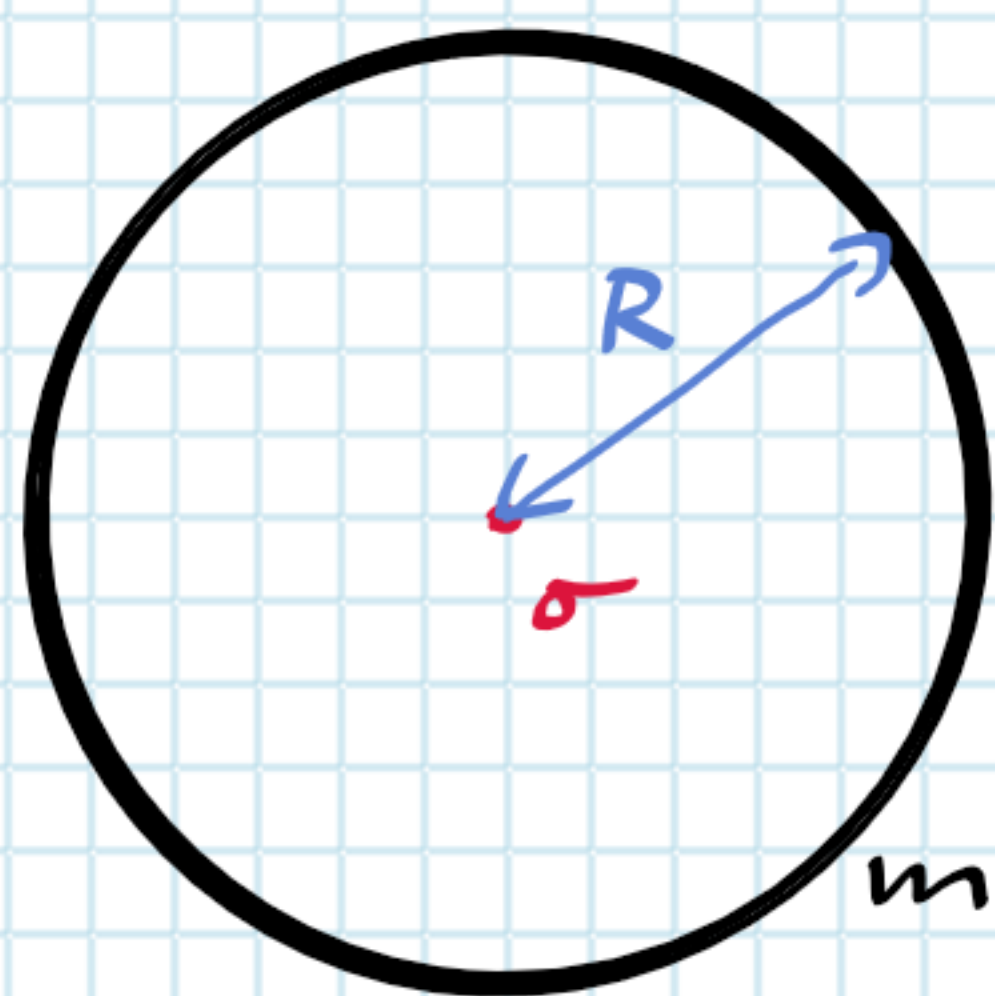
☞ Čím je hmotná tělesa rozmístěna dále od osy otáčení (tj. čím větší je r), tím větší $J \Rightarrow$ tím obtížnější je těleso rotočit.

Kinetická energie rotačního pohybu
je tedy:

$$E_k = \frac{1}{2} J \omega^2$$

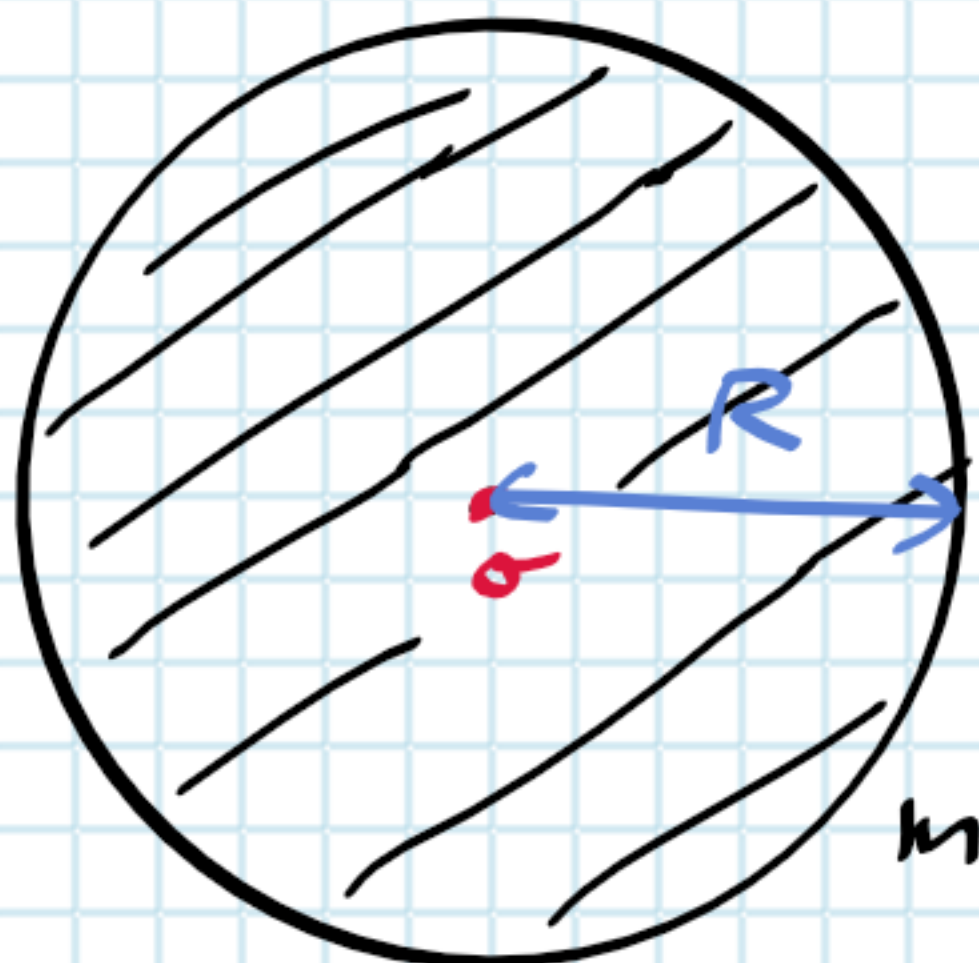
Příklady:

- moment setrvačnosti tenké obrouče:

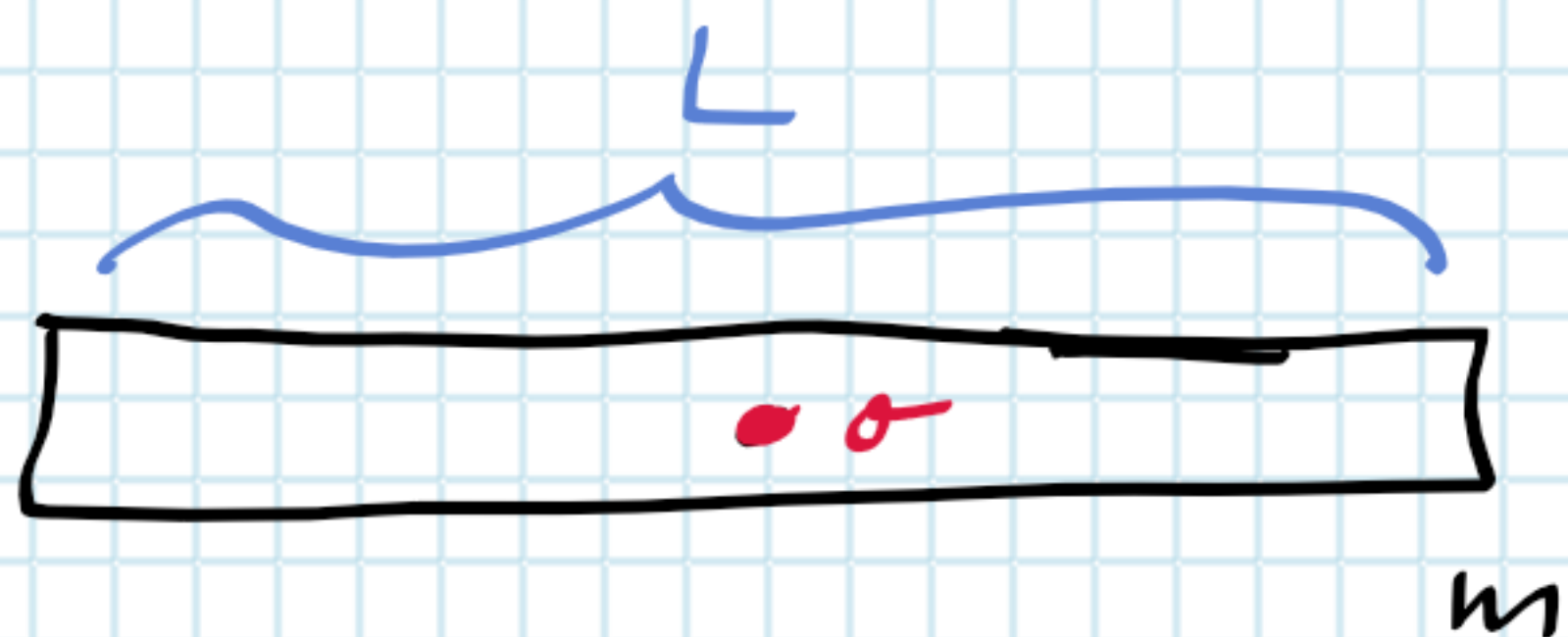
→ všechny body jsou
ve stejné vzdálenosti od
osy otáčení: $J = mR^2$

- moment setrvačnosti disku nebo válce
vzhledem k ose otáčení,
která prochází středem

$$J = \frac{1}{2} m R^2$$

- moment setrvačnosti tyče, které se otáčí
kolem svého středu:

$$J = \frac{1}{12} m L^2$$